

1. MARC NORMATIU I DE DRETS

A continuació detallem el marc normatiu de drets que fan referència a la participació infantil:

1.1 Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'Infant de 1989:

De la convenció volem destacar els articles 12, 13, 14 i 15:

Article 12

1 . Els estats membres han d'assegurar a l'infant que estigui en condicions de formar-se un judici propi el dret d'expressar la seva opinió lliurement en tots els assumptes que afecten al nen , tenint degudament en compte les opinions del nen, en funció de l'edat i maduresa.

2 . Amb aquesta finalitat , es donarà a l'infant oportunitat de ser escoltat en qualsevol procediment judicial o administratiu que l'afecti , bé directament, bé per mitjà d'un representant o d'un òrgan apropiat , d'acord amb les normes de procediment de la legislació.

Article 13

1 . L'infant tindrà dret a la llibertat d'expressió ; aquest dret inclou el dret a cercar, rebre i difondre informacions i idees de tota mena , sense consideració de fronteres, sigui oralment , per escrit o impreses en forma d'art o per qualsevol altre mitjà triat per l'infant.

2 . L'exercici d'aquest dret podrà estar subjecte a certes restriccions, que seran només les que prevegi la llei i que siguin necessàries :

- a) Per al respecte dels drets o la reputació dels altres , o
- b) Per a la protecció de la seguretat nacional o l'ordre públic o per protegir la salut o la moral públiques.

Article 14

1 . Els estats membres han de respectar el dret de l'infant a la llibertat de pensament , de consciència i de religió .

2 . Els estats membres han de respectar els drets i deures dels pares i , si escau , dels representants legals , a dirigir l'infant en l'exercici del seu dret d'acord a l'evolució de les seves facultats .

3 . La llibertat de manifestar la pròpia religió o les pròpies creences estarà subjecta únicament a les limitacions prescrites per la llei que siguin necessàries per protegir la seguretat , l'ordre, la moral o la salut pública o els drets i llibertats fonamentals dels altres.

Article 15

1 . Els Estats membres reconeixen els drets de l'infant a la llibertat d'associació i a la llibertat de reunió pacífiques.

2 . No s'imposaran restriccions a l'exercici d'aquests drets diferents de les establertes de conformitat amb la llei i que siguin necessàries en una societat democràtica , en interès de la seguretat nacional o pública , l'ordre públic , la protecció de la salut i la moral pública o la protecció dels drets i llibertats dels altres .

1.2 Llei 1/96 de protecció jurídica del menor:

D'aquesta llei, volem ressaltar l'article 7 del capítol II : Dret de participació, associació i reunió.

1. Els menors tenen dret a participar plenament en la vida social, cultural, artística i recreativa del seu entorn, així com a una incorporació activa a la ciutadania activa.

Els poders públics promouran la constitució d'òrgans de participació dels menors i de les organitzacions socials d'infància.

2. Els menors tenen el dret d'associació que, en especial, comprèn:

- **a)** El dret de formar part d'associacions i organitzacions juvenils dels partits polítics i sindicats, d'acord amb la llei i els estatuts.
- **b)** El dret a promoure associacions infantils i juvenils i inscriure-les de conformitat amb la llei. Els menors podran formar part dels òrgans directius d'aquestes associacions.

Per tal que les associacions infantils i juvenils puguin obligar-se civilment, hauran de nombrar, d'acord amb els seus Estatuts, un representant legal amb plena capacitat.

Quan la pertinença d'un menor o dels seus pares a una associació impedeixi o perjudiqui el desenvolupament integral del menor, qualsevol interessat, persona física o jurídica, o entitat pública, podrà dirigir-se al Ministeri Fiscal per tal que promogui les mesures jurídiques de protecció que estimi necessàries.

3. Els menors tenen dret a participar en reunions públiques i manifestacions pacífiques convocades en els termes establerts per la Llei

En iguals termes, tenen també dret a promoure-les i convocar-les amb el consentiment exprés dels seus pares, tutors o guardadors.

2. SITUACIÓ ACTUAL

La convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'Infant va proclamar el dret de participació dels menors l'any 1989. Malgrat aquest fet, la participació efectiva dels infants en la societat encara no és una realitat, ja que tot i que és un dret reconegut no s'han activat els mecanismes necessaris per tal que esdevingui un dret efectiu.

La participació infantil és un element clau en el procés educatiu i de configuració d'una ciutadania efectiva, participativa i basada en drets i principis democràtics.

El concepte de participació, així com el de ciutadania, són conceptes complexos i amb multitud de dimensions que cal contemplar per tal de comprendre la importància que tenen en el context social actual i les conseqüències que comporten en el procés de configuració personal.

Les raons per promoure la participació infantil són les següents:

1. *Raó Jurídica*: En l'esmentada convenció sobre els drets de l'infant de les Nacions Unides, convenció amb caràcter vinculant, es van reconèixer un seguit de drets civils i polítics que fins aquell moment estaven reservats als adults. D'aquesta manera la participació infantil s'entén com un dret de ciutadania del qual també en són subjectes els infants i joves menors d'edat.
2. *Raó Pragmàtica*: la relació entre participació i eficàcia no queda del tot clara i hi ha diferents aspectes que cal contemplar. Tot i així podem afirmar amb seguretat que en moltes ocasions un major nivell

de participació comporta un major nivell d'eficàcia; per exemple en les institucions educatives, un major nivell de participació comporta un major nivell de funcionament global de la institució. La participació doncs, no és només un mitjà per assolir valors democràtics o participatius sinó que també busca millorar els nivells d'eficàcia i eficiència de la societat de manera global.

3. *Raó Educativa*: la participació infantil no hauria de tenir com a finalitat última la formació en valors democràtics i educatius per una ciutadania participativa futura sinó que ho hauria de fer per fer dels infants ciutadans participatius en el present, ja que ja tenen el dret a participar. D'aquesta manera l'educació ha de comportar una participació real i efectiva dels infants, només les capacitats per una participació futura.

Així doncs, podem afirmar que la participació és un dret de configuració legal i un procés d'aprenentatge que a la vegada actua com un agent de transformació social i col·lectiu.

És tan important rebre una educació participativa, com la realització d'actes participatius des de l'etapa infantil. Aquests actes es poden realitzar des de diferents àmbits, ja sigui en l'àmbit escolar, de lleure educatiu o temps lliure o en l'àmbit comunitari.

Un dels mitjans per desenvolupar la ciutadania efectiva i les capacitats participatives més efectius són els consells infantils.

Els consells infantils són òrgans de participació municipals que tenen com a objectiu ocupar-se de l'entorn més pròxim (barri, poble o ciutat) de manera crítica i constructiva; és a dir, són espais de reunió, reflexió, debat i un lloc on es poden fer propostes dirigides a construir i millorar l'entorn i el nivell de vida de la població.

Estan formats per grups de 25 nens i nenes aproximadament de 10 a 12 anys. Cada nen participa en aquest òrgan durant dos anys i cada any es renova un 50% dels participants. Aquestes reunions tenen lloc en equipaments municipals i fora de l'horari escolar.

Tal i com demostra un estudi de la Universitat de Barcelona on ha participat Anna Maria Novella, els joves que durant la seva infància van participar en òrgans de participació infantils tenen una major acció participativa i un ideal més complet i complex de ciutadania efectiva. Per tant podem afirmar que la participació infantil contribueix a la formació d'una ciutadania efectiva que comporta l'exigència de drets, el compliment de deures i la contribució al bé comú.

A la vegada, aquest estudi prova que la participació contribueix al desenvolupament personal, social i comunitari.

3. DIMENSIONS DE LA PARTICIPACIÓ INFANTIL

Font: La participació infantil: concepte dimensional en pro de l'autonomia ciutadana
Anna M. Novella, Universitat de Barcelona

La participació és un concepte dimensional, és responsabilitat de tots els adults i no només des de l'àmbit escolar desenvolupar un espai de participació infantil real i efectiu.

Totes les dimensions contemplades en el gràfic superior, busquen la formació de l'autonomia de la persona per la construcció de la seva identitat i alguns esdevenen reptes per la societat actual:

1. *Dimensió "Representació de la infància"*: concepte de protagonisme infantil, que contempla el procés pel qual els nens i nenes tenen un paper protagonista en el seu propi desenvolupament i en el de la seva comunitat. Els infants deixen de dependre dels adults pel seu propi desenvolupament i cal proporcionar els mecanismes per tal que això sigui possible. Cal fer un canvi de paradigma més enllà de la ciutat o la ciutadania cap a un concepte nou d'autonomia i representació de manera que es reconeguin als infants com activistes de les transformacions socials alimentant la seva autonomia de ciutadà actiu.

2. *Dimensió "Experiència educativa"*: Des de la pedagogia antiautoritària o educació democràtica, es busca una pràctica educativa fonamentada en l'educació per la llibertat i la participació dels nens i nenes. Els pilars d'aquest model educatiu són la participació, l'esperit crític i el diàleg i la seva finalitat última és construir un entorn millor.
4. *Dimensió "Principi que impulsa el desenvolupament"*: Les capacitats i coneixements apresos en l'àmbit educatiu tenen impacte positiu en el nivell de desenvolupament. Aquests coneixements i habilitats són el motor del canvi de manera que la participació és un concepte central per la psicologia del desenvolupament i l'educació.
5. *Dimensió "Construcció de valors democràtics"*: La participació comporta la convivència dins de grups socials de manera que són necessaris referents compartits i solidaris que afavoreixin la construcció d'ideals democràtics fonamentats en el diàleg i l'acció conjunta.
6. *Dimensió "Educació per la ciutadania"*: L'exercici de la participació en grups socials implica la formació com a ciutadans i ciutadanes. L'educació per la ciutadania implica una construcció de valors encarat a una participació activa en tots els àmbits de la vida social.
7. *Dimensió "Exercici i formació política"*: La participació implica tenir en compte els interessos i necessitats de totes les persones de l'entorn més pròxim i per tant, de manera implícita apareixen els valors de justícia, solidaritat i autonomia. Tanmateix, la participació implica acció política ja que tota implicació en la vida pública és acció política. La condició de ciutadà i ciutadana i l'exercici de la ciutadania efectiva implica l'acció política.
8. *Dimensió "Passional i emocional"*: la participació té un sentit i significat per cada participant. L'activisme i el fet de sentir-se part d'una acció política implica major implicació i participació.

Totes aquestes dimensions, van encaminades a dissenyar un model de participació que tingui com a finalitat potenciar la construcció de la identitat i de l'autonomia ciutadana

4. PROPOSTES

Tal i com explicàvem al principi d'aquest document, l'any 1989, la Comissió pels drets de l'infant de les Nacions Unides va reconèixer els drets dels infants pel que fa a la seva vida participativa però encara avui en dia queda molt per tal que aquests drets siguin reals i efectius.

En la societat actual encara ens manquen mecanismes que facilitin i promoguin la participació infantil i aquests mecanismes han de venir acompanyats d'un canvi de paradigma; hem de deixar de pensar en els infants com els ciutadans que participaran en un futur per veure'ls com els ciutadans que participen avui en dia. Les propostes en pro de la participació infantils que es presenten són les següents:

- Incorporar als nens en els espais de disseny, definició, planificació , execució i avaluació des de les accions més petites als projectes més grans.
- Per tal que la participació dels nens tingui sentit i sigui eficaç en l'àmbit de les relacions de comunitat fa falta que sigui vehicular.
- La participació infantil s'ha de donar en l'entorn més pròxim a partir de les realitats que estan a l'abast i no són simples abstraccions.
- La participació ha d'englobar la complexitat de les relacions educatives des de les institucions a les metodologies sense descuidar els espais de decisió.
- Ha d'implicar transformacions que es puguin percebre i que transcendeixin. Els nens han de veure que la seva participació té efectes i que transforma el seu entorn i és reconeguda pels seus conciutadans.
- El protagonisme del nen mitjançant la participació suposa un grau de compromís, d'apoderament, de dotar de competències pel seu exercici i d'anar desenvolupant-les per arribar a una major autonomia compromesa en el "jo" ,el "nosaltres" i el "TOT".

Així doncs, el gran repte de la participació infantil ha de possibilitar el disseny de practiques que articulin les múltiples dimensions de la participació per tal que aquestes siguin experiències personals i col·lectives que tinguin efectes en la formació de la ciutadania i la capacitat dels nens i nenes d'exercir la seva autonomia ciutadana.